בס"ד

ואתחנן - נחמו תשפ"ו

גליון 292

דעם רבינ'ס ליכט

אײַערע קינדער זאָלט איר מודיע זײַן
וואָס דאָ האָט זיך גיטאָן (שיהר"ן ר"ט)

דער ריינער קוואל

טְרֵייסְט זִיךְ מַיין קִינְד

דער שַׁבָּת ווערט אָנְגֶערוּפְן שַׁבָּת נַחֲמוּ, ווייל אין די הַפְטָרָה פון די וואָךְ הייבט אָן דער נָבִיא - מיט דעם בַּאפֶעל פון אוֹיבֶּערְשְׁטְן - די ווערטער "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי". ר' נָתָן איז מְפָרֵשׁ דעם פָּסוּק אויף עֶטְלִיכֶע אוֹפַנִּים, מיר ווֶעלְן אַרָאפְּבְּרֶענְגֶען איין ווֶעג. דער אוֹיבֶּערְשְׁטֶער בֶּעט זיך צו די אידן "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי" מַיין טַייער פָאלְק אִיךְ בֶּעט פון יעדן בַּאזוּנְדֶער: "טְרֵייסְט דַיין חַבֵר, דַיינֶע פְרַיינְד

און אַזוֹי אויך זָאלְן די חֲבֵרִים אויף צוּרִיק עֶנְק טְרֵייסְטְן, ווייל יֶעדֶע אֵיינֶער דַארף בַּאקוּמֶען פון זַיין חַבֵר עֵצוֹת און דַעַת ווי אַזוֹי צוּ דִינֶען דעם אוֹיבֶּערְשְׁטְן, אַזוֹי אויך דַארף יֶעדֶער איד אַרַיינְשַׁיינֶען אין זַיינֶע חֲבֵרִים וויאַזוֹי צו דִינֶען דעם בַּאשֶׁעפֶער מיט די לִמּוּדִים וואס דער הֵיילִיגֶער רֶבִּי האָט אוּנְז גֶעלֶערְנְט.

שַׁבָּת נַחֲמוּ איז גֶעווֶען אֵיינֶע פון די דְרַיי שַׁבָּתִים ווען מֶען פְלֶעגְט זיך צוּנוֹיפְקוּמֶען צוּם הֵיילִיגְן רֶבִּי'ן. דעם לֶעצְטְן שַׁבָּת שַׁבָּת נַחֲמוּ פון רֶבִּי'נְס לֶעבְּן, זֶענֶען די תַּלְמִידִים גֶעקוּמֶען צוּם רֶבִּי'ן, דער רֶבִּי האָט שׁוֹין דַאן גֶעוואוֹינְט אין אוּמַאן, דַאס איז גֶעווֶען צְווֵיי חֳדָשִׁים אֵיידֶער זַיין הִסְתַּלְּקוּת, דער רֶבִּי איז שׁוֹין גֶעווֶען גָאר שְׁוַואךְ. פְרַייטָאג צוּנַאכְטְס נָאכְדֶעם וואס דער רֶבִּי האָט גֶעמַאכְט קִדּוּשׁ, האָט ער גֶעזָאגְט מיט גְרוֹיס שְׁוַואכְקֵייט: "פַארְוואס זֶענְט איר גֶעקוּמֶען צוּ מִיר? אִיךְ בִּין אִיצְטֶער אַ פְּרָאסְטִיק! אִיךְ ווֵייס נִישְׁט און אִיךְ גֶעדֶענְק גָארְנִישְׁט!"

אַזוֹי האָט דער רֶבִּי מַמְשִׁיךְ גֶעווֶען מיט נָאךְ אַזֶעלְכֶע רֵייד און איז אַרַיין אִין אַן אִינְטֶערְסַאנְטֶע שְׁמוּעֶס.

ווי ס'איז בַּאקַאנְט אַז דער חִיּוּת וואס אַ מֶענְטְשׁ האָט איז נָאר פון די תּוֹרָה, אָבֶּער יעדער מֶענְטְשׁ האָט צַייטְן ווען ער קען נִישְׁט לֶערְנֶען, ער דַארף זִיךְ אָפְּרוּעֶן צוּ עֶסְן, שְׁלָאפְן, פַּרְנָסָה און נָאךְ פְּרִיוַואטֶע גֶעבְּרוֹיכְן, וויאַזוֹי קֶען דֶעמָאלְטְס דער מֶענְטְשׁ הָאבְּן חִיּוּת - אַ לֶעבְּנְס קְרַאפְט - אוֹיבּ ער איז דֶעמָאלְט אָפְּגֶעטֵיילְט פון די תּוֹרָה? אַזוֹי אויך די אַלֶע דוֹרוֹת פון אָדָם הָרִאשׁוֹן בִּיז די דוֹר ווען מְ'הָאט בַּאקוּמֶען די תּוֹרָה וויאַזוֹי הָאבְּן זֵיי גֶעלֶעבְּט? דער רֶבִּי איז דָארְט מַסְבִּיר בַּאֲרִיכוּת (תּוֹרָה ע"ח תִּנְיָנָא) אַ תֵּירוּץ.

אִינְמִיטְן די שְׁמוּעֶס האָט דער הֵיילִיגֶער רֶבִּי גֶעגֶעבְּן אַ גֶעשְׁרֵיי פון טִיפֶענִישׁ פון הָאַרְץ: " גִיוַואלְד זַייט אַייךְ נִישְׁט מְיַיאֵשׁ, קֵיין יֵאוּשׁ איז גָארְנִישְׁט פַארְהַאנְדִין!" ווען דער רֶבִּי האָט גֶעזָאגְט דאס ווארְט גִיוַואלְד, האָט ער דָאס זַייעֶר אוֹיסְגֶעצוֹיגְן אוֹיסְצוּשְׁרַייעֶן פַאר אוּנְז אַלֶע און אויך די שְׁפֶּעטֶערֶע דוֹרוֹת אַז מֶען טָאר זיך נִישְׁט מְיַיאֵשׁ זַיין!

טַייעֶרֶע קִינְדֶער אַזוֹי ווי אין דעם צַייט וואס מִיר שְׁטֵייעֶן יֶעצְט ווייסְט מֶען נִישְׁט קְלָאר וואס און ווי אַזוֹי עס ווֶעט זַיין מִיטְ'ן רֶבִּי'נְס רֹאשׁ הַשָּׁנָה, דַארף מֶען ווִיסְן אַז מֶען טָאר זיך נִישְׁט מְיַיאֵשׁ זַיין, דער אוֹיבֶּערְשְׁטֶער ווַארְט אויף די תְּפִלּוֹת פון אִידִישֶׁע קִינְדֶער און גְלוּסְט זַייעֶר צוּהֶערְן דאס קוֹל פון די תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן.

עס שְׁטֵייט טַאקֶע אין הֶמְשֵׁךְ פון די הַפְטָרָה "הַנּוֹתֵן רוֹזְנִים

נתנדב לעילוי נשמת ר' משה יוסף ז"ל בן ר' ירוחם שמחה לייב, לזכות שנזכה בקרוב להוציא לאור ספרו הק' פניני נצח, שו"ת על ליקוטי מוהר"ן

לְאֵין שׁוֹפְטֵי אֶרֶץ כַּתֹּהוּ עָשָׂה (יְשַׁעְיָהוּ מ, כג) – דֶער אוֹיבֶּערְשְׁטֶער קֶען מַאכְן פוּן אַלֶע פְּרֶעזִידֶענְטְן אוּן אַלֶע גְרוֹיסֶע שָׂרִים אוּן הַארְן גָארְנִישְׁט מִיט נִישְׁט.

טַייעֶרֶע קִינְדֶער! דֶער הֵיילִיגֶער רֶבִּי הָאט גֶעזָאגְט: "נִישְׁט נָאר עֶנְק, נָאר דִי גַאנְצֶע וֶועלְט וֶועלְט אִיז גֶעוָוואנְדְן אִין מַיין רֹאשׁ הַשָּׁנָה", מִיר הָאבְּן אַ גֶעוַואלְדִיגֶע זְכִיָּה אַז מִיר הָאבְּן אַזַא גְרוֹיסְן רֶבִּי'ן וָואס גֶעבְּט אוּנְז פוּל חִיּוּת אוּן עֵצוֹת אִין עֲבוֹדַת ה', אַשְׁרֵינוּ שֶׁזָּכִינוּ לְהִתְקָרֵב לְרַבֵּנוּ.

אַשְׁרֵינוּ וָואס יֶעדֶער פוּן אוּנְז בַּאזוּנְדֶער הָאט שׁוֹין זוֹכֶה גֶעוֶוען צוּ אַזֶעלְכֶע גוּטֶע מַתָּנוֹת פוּנֶעם רֶבִּי'ן, אַזַא שֵׁיינֶע מַתָּנָה פוּן הִתְבּוֹדְדוּת, דִי צוּקֶערְדִיגֶע עֵצָה פוּן זוּכְן אוּנְזֶערֶע "נְקוּדוֹת טוֹבוֹת" אוּן פוּן "בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִּי". מִיר הָאבְּן שׁוֹין זוֹכֶה גֶעוֶוען צוּ אַזוֹיפִיל רֹאשׁ הַשָּׁנָה'ס אִין אוּמַאן מִיט דִי אַלֶע תִּקּוּנִים וָואס דֶער רֶבִּי קֶען גֶעבְּן נָאר אִין דֶעם הֵיילִיגְן טָאג.

יֶעצְט וַוארְט מֶען פוּן אוּנְז מִיר זָאלְן בֶּענְקֶען, וֶועלְן אוּן הָאפְן מִיט אֱמוּנָה אוּן מִתְפַּלֵּל זַיין צוּ אוּנְזֶער טַאטְן אַז אַלֶע אִידְן זָאלְן קֶענֶען פָארְן צוּם הֵיילִיגְן קִבּוּץ אִין אוּמַאן אוֹיף רֹאשׁ הַשָּׁנָה הבעל"ט, מֶען קֶען זָאגְן אַבִּיסְל תְּהִלִּים, לִקּוּטֵי תְּפִלּוֹת, שֵׁמוֹת הַצַּדִּיקִים דָאס מַאכְט אַ גֶעוַואלְדִיגֶע נַחַת רוּחַ פַארְן אוֹיבֶּערְשְׁטְן.

דֶער אוֹיבֶּערְשְׁטֶער זָאל הֶעלְפְן עֶס זָאל שׁוֹין נִתְגַּלֶּה וֶוערְן דִי לִיכְטִיגְקַייט פוּן דִי צַדִּיקִים אוֹיף דֶער גַאנְצֶער וֶועלְט בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן (ליקוה"ל נט"י ו' פ"ח)

אין קורצן פון פריער:

דער רבי הייסט פאר רבי נתן אריינטראכטן אין תורה אויף אן אופן צו קענען אויפקומען מיט פרישע חידושי תורה, אבער ער האט זיי נאכנישט געהייסן דאס אראפשרייבן, נאר שפעטער. די געשעפטן פון רבי נתנ'ס טאטע גייען אראפ און מען שלאגט אים פאר א רבנות פאסטן. רבי נתן וואקלט זיך. אין ענדע נעמט ער עס נישט אן.

אצינד לייגט ווייטער:

חודש אדר א' יאר תקס"ה איז פארצייכנט מיט גאלדענע אותיות. יענעם חודש האט דער רבי באפוילן פאר רבי נתן צו אנהייבן איבערצושרייבן זיינע תורות צו קענען ארויסגעבן אין א ספר.

ביז דאן – פאר די פארלאפענע צוויי יאר, פלעגט רבי נתן פארשרייבן די תורות און פיל שמועסן

וואס ער האט זוכה געווען צו הערן פון רבי'ן, אבער דער רבי האט נאכנישט געוואלט אז זיינע תורות זאלן געדרוקט ווערן און אנטפלעקט ווערן פאר פרעמדע אבער פאר זיינע חסידים האט ער יא געוואלט אז ס'זאל זיין צו דער האנט.

חודש אדר תקס"ה האט דער רבי געבעטן רבי נתן זאל אפירנעמען אלע כתבי די און דאס איבערשרייבן און מסדר זיין צו ארויסגעבן אין א ספר.

רבי נתן האט זיך פלייסיג גענומען צו דער ארבעט, דערצו איז אים צוהילף געקומען זיין חבר, רבי נפתלי, וועלכער האט פאַרגעליינט די תורות און רבי נתן האט געשריבן ווארט ביי ווארט.

דריי חדשים האבן זיי ערליך געארבעט און הארט פאר דעם יום טוב שבועות, איז דער ספר געווארן גרייט צו גיין צום דרוק.

טייערע קינדער, רבי נתן האט געארבעט אן קיין פארגעשריטענע טעכנאלאגיע און הילף. לאנגע שעות איז ער געזעסן און געשריבן מיט די האנט א ווארט נאך א ווארט אז מיר זאלן האבן היינט די טייערע אוצרות – די הייליגע ספרים, דעם הייליגן ליקוטי מוהר"ן וואס מיר פארמאגן.

קיצור ליקוטי מוהר"ן

אין דעם זעלבן יאר, האט דער רבי געהייסן פאר רבי נתן צו צאמנעמען אין א באזונדערן חיבור די פראקטישע עצות אין עבודת השם וואס מען לערנט ארויס פון זיינע תורות.

רבי נתן האט שפעטער ערקלערט אין זיין הקדמה צום קיצור ליקוטי מוהר"ן, אז דער עיקר רצון פון רבי'ן איז געווען צו צוברענגען דעם מענטש צו פראקטישע עצות. דעם רבי'נס הייליגע תורות זענען פיל מיט הייליגע און טיפע ענינים וואס א קליין מענטש קען נישט באגרייפן, אבער דער רבי האט געוואלט אז מען זאל זיך לערנען דערפון אויפ'ן טאג טעגליכן לעבן, ווי חז"ל זאגן: "לא המדרש עיקר אלא המעשה – נישט דאס לערנען איז דער עיקר, נאר די מעשים."

אויך דא האט רבי נתן זיך פלייסיג גענומען צו דער ארבעט און אנגעהויבן צו צאמנעמען נקודות באזירט אויף דעם רבינ'ס תורות. נאכ'ן אפשרייבן עטליכע בלעטער, האט רבי נתן געוויזן זיין ארבעט פאר'ן רבי'ן, אבער דער רבי איז נישט געווען צופרידן.

דאן האט רבי נתן דאס איבערגעשריבן אויף אן אנדערע גאנג. ווען דער רבי האט געזען די נייע אויסשטעל, איז עס אים זייער געפעלן און זיך אויסגעדרוקט: "ס'איז א שיין צעטל!"

פון די אלע עצות און געדאנקען וואס מען לערנט ארויס פון די תורות אין ליקוטי מוהר"ן, האט רבי נתן שפעטער ארויסגעגעבן דער ספר קיצור ליקוטי מוהר"ן.

מזל טוב! מזל טוב!

סוף חודש אדר תקס"ה איז אין דער שטאט ברסלב איבערהויפט ביי דעם רבינ'ס חסידים געווארן א גרויס פרייד, ווען עס איז געבוירן געווארן ביים רבי'ן א זון. דער רבי האט געלייגט גרויס האפענונג אויף דאס קינד, זאגנדיג אז זיין נשמה איז זייער א דערהויבענע, וואס קען פיל מזכה זיין די וועלט

און ברענגען די וועלט צו איר תיקון.

צו רבי נתן און די אנדערע חסידים אין נעמירוב האט דערגרייכט די גוטע בשורה איבער דעם געבורט פון רבינ׳ס קינד און זיי זענען געקומען צו פארן. זיי זענען געבליבן אין ברסלב פון א טאג נאכ׳ן געבוירט ביז עטליכע טעג נאכ׳ן ברית. ביים ברית איז דער רבי אליין געווען סנדק און מוהל און ער האט אויך מכבד געווען רבי נתן מיט א כיבוד. דער רבי האט א נאמען געגעבן דאס הייליג קינד שלמה אפרים.

אין די טעג פון די שמחה האט רבי נתן געהערט פיל תורות און שמועסן פון דעם רבי׳נס הייליגע מויל.

שבת החודש, פרשת תזריע, אינדערפרי פאר די סעודה, איז אן עולם געקומען וואונטשן מזל טוב פאר׳ן רבי׳ן. נאך וואס די מענטשן זענען זיך צוגאנגען, זענען רבי נתן מיט נאך עטליכע חסידים פארבליבן. דער רבי האט באמערקט אז רבי נתנ׳ס שיך זענען זייער פארקרומט און די זוילן פארדרייט אויף פארנט, האט דער רבי זיך אנגערופן: "דיינע שיך זעען אויס ווי א פאטש אין פנים." דערנאך האט ער געשוויגן א ווײַלע. ווען די חסידים האבן געהערט די ווערטער, האבן זיי גלייך פארשטאנען אז דאס וואס דער רבי האט דא געזאגט זענען נישט געווען קיין פשוט׳ע ווערטער, נאר עס ליגן אין דעם באהאלטן טיפע און העכערע סודות.

דאן האט דער רבי זיך אנגערופן: "אונזערע שיחות חולין (לייגנדיג דגוש אויפ׳ן ווארט "אונזערע") זאל מיר א מקובל וואס קען תורת הקבלה זאגן, ווי אזוי די באמערקונגען ענטהאלט אלע כוונות פון קבלה וואס איז דא ביי ברית מילה, אזוי אויך ענינים וואס זענען העכער ווי קבלה."

רבי נתן שרייבט:

מיט פארכטיגקייט און הייליגקייט האבן די ווערטער אנגעהויבן ארויסצופליסן פון דעם רבינ׳ס הייליגע ליפן. ער האט דערמאנט פארשידענע מאמרים פון חז״ל וואס האבן שייכות מיט "סנדל" (שיך) וואס לערנען ארויס אז דער ענין פון סנדל פארמאגט טיפע סודות התורה. דער רבי האט דערנאך געזאגט א גאר טיפע תורה (ליקוטי מוהר״ן סימן סג) אבער ער האט נישט ערקלערט די צוזאמענהאנג צווישן די פארשידענע חלקים אין די תורה, נאר אלעס איז איבערגעגעבן געווארן ברמז. מיר האבן געזען מיט די אויגן די וואונדער ווי אפילו שיחות חולין פון אן אמת׳ער צדיק איז פארוויקלט מיט אזעלכע טיפע סודות התורה. זאל דער באשעפער אונז שענקען די זכי׳ דאס אלעס אינגאנצן צו פארשטיין.

*

אויסער די טיפע כוונות פון דעם רבינ׳ס תורה איבער דעם ענין פון סנדל, האט דער רבי געמיינט פשוט פשט צו אויפמערקן רבי נתן איבער דעם מצב פון זיין שיך. חז״ל זאגן אז א מענטש זאל פארקויפן אלעס כדי צו קענען קויפן שיך, אזוי אויך זאגן חז״ל אז א מענטש זאל נישט גיין אין גאס מיט פארלאטעטע שיך.

בכלל האט דער רבי מקפיד געווען מען זאל גיין ריין אנגעטון, ובפרט א תלמידי חכם און צדיקים וואס דארפן משפיע זיין אויף אנדערע, זאלן נישט גיין אנגעטון אויף א מבוזה׳דיגן אופן. דער רבי האט געגעבן פאר רבי נתן צו הערן איבער זיינע שיך וואס איז "א פאטש אין פנים" אז ער איז דער צוקונפטיגער מנהיג ישראל און ס׳פאסט נישט פאר אים אזא שיך...

דאס געשריי אין רוסישן טורמע #3

פאַרזעצונג פון פאריגע וואך סיפור פון ר׳ מֹשֶׁה יֶרוּסְלַבְסְקִי

חֹדֶשׁ כִּסְלֵיו זֶענֶען זֵיי אַרוֹיפְגֶעגַאנְגֶען אוֹיפְן שִׁיף אִין אָדֶעסֶע און כ׳ כִּסְלֵיו תרח״צ (דִי שְׁוֶועְרסְטֶע יָארְן פַּאר כְּלַל יִשְׂרָאֵל, דִי יָאר הָאט אוֹיסְגֶעפְּלַאצְט דִי צְוֵייטֶע וֶועלְטְס קְרִיג) זֶענֶען זֵיי אַרָאפְּגֶעגַאנְגֶען אִין פָּארְט פוּן דִי הֵיילִיגֶע לַאנְד. זַיין אַרוֹיפְקוּמֶען אִיז גֶעוֶוען אַ גְרוֹיסֶער וואוּנְדֶער בַּיי אַלֶע, ווִי הָאט זִיךְ אַ גַאנְצֶע מִשְׁפָּחָה אַרוֹיסְגֶעשְׁמוּגְלְט פוּן רוּסְלַאנְד אִין אַזֶעלְכֶע אוּמְשְׁטֶענְדְן? ר׳ מֹשֶׁה הָאט אָבֶער אַלֶעס אָנְגֶעהָאנְגֶען אִין כֹּחַ פוּן צַדִיק, וָואס הָאט גֶעזָאגְט: ״בַּיי מִיר הָאט קֵיינֶער נִישְׁט דֶערְלֵייגְט!״

ר׳ מֹשֶׁה הָאט זִיךְ בַּאזֶעצְט אִין יְרוּשָׁלַיִם צְווִישְׁן דִי בְּרֶסְלֶב׳ער חֲסִידִים וָואס זֶענֶען גֶעוֶוען גַאנְץ וֵוייניג אִין יֶענֶע צַייט, עֶר אִיז גֶעוֶוען אִיבֶּערגְלִיקְלִיךְ זִיךְ צוּ דְרַייעֶן אִין דִי גֶעסַאלַאך פוּן דִי הֵיילִיגֶע שְׁטָאט וואוּ מֶען קֶען מְקַיֵים זַיין תּוֹרָה און מִצְווֹת אָפֶּענֶערְהֵייט. אֵיין זַאךְ הָאט אִים שְׁטַארְק גֶעבַּאדֶערְט דִי גַאנְצֶע צַייט, וָואס וֶועט זַיין מִיט זַיין הַבְטָחָה? עֶר הָאט דָאךְ עֶפֶּעס צוּגֶעזָאגְט, אִין יְרוּשָׁלַיִם אִיז נִישְׁט גֶעוֶוען פַאר וֶועמֶען צוּצוּגְרֵייטְן סְעוּדוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה וַוייל דֶער קִבּוּץ אִיז גֶעוֶוען אַזוֹי קְלֵיין, און וֶוער עֶס אִיז גֶעקוּמֶען פוּנְדֶערְוַוייט אִיז שׁוֹין גֶעוֶוען אַיינְגֶעאָרְדְנְט מִיט אַן אַכְסַנְיָה, ר׳ מֹשֶׁה אִיז גֶעוֶוען פַאַרְצְוֵוייפֶלְט זָאל עֶר אוֹיפְגֶעבְן זַיין צוּזָאג?

ר׳ מֹשֶׁה הָאט זִיךְ מְיַשֵׁב גֶעוֶוען זִיךְ שׁוֹאֵל עֵצָה צוּ זַיין מִיט אֵיינֶעם פוּן דִי גְדוֹלֵי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אִין יֶענֶער צַייט, וָואס הָאט אִים צוּגֶערֶעדְט אַז אַזוֹי ווִי רֹאשׁ הַשָּׁנָה קֶען עֶר נִישְׁט צוּשְׁטֶעלְן סְעוּדוֹת זָאל עֶר זִיךְ אוּנְטֶערְנֶעמֶען אַנְשְׁטָאט צוּצוּשְׁטֶעלְן אַ שֵׁיינֶע סְעוּדָה בַּיים יָארְצַייט פוּן רֶבִּי׳ן חוֹל הַמוֹעֵד סֻכּוֹת, דֶער גֶעדַאנְק אִיז זֵייעֶר גֶעפָאלְן פַאר ר׳ מֹשֶׁה אָבֶער עֶס אִיז שׁוֹין גֶעוֶוען אֵיינֶער פוּן אוּנְזֶערֶע לַייט וָואס הָאט גֶעהַאט אַ חֲזָקָה אוֹיף דֶער סְעוּדָה פוּן יָארְצַייט, ר׳ יְחִיאֵל גְרִינְוַואלְד זַ״ל פְלֶעגְט עֶס יֶעדְן יָאר צוּשְׁטֶעלְן. ר׳ מֹשֶׁה אִיז צוּגֶעגַאנְגֶען צוּ ר׳ יְחִיאֵל און אִים עֶרְקְלֶערְט אַז עֶר הָאט אַ הַבְטָחָה פוּן יָארְן צוּרִיק דֶערִיבֶּער בֶּעט עֶר אוֹיבּ עֶר אִיז גְרֵייט אִים צוּ מְוַותֵּר זַיין דִי זְכוּת און אַנְשְׁטָאט דֶעם זָאל עֶר נֶעמֶען אוֹיף זִיךְ דִי סְעוּדָה פוּן עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת בַּיים יָארְצַייט פוּן רֶבִּי נָתָן. ר׳ יְחִיאֵל הָאט גֶערְן צוּגֶעשְׁטִימְט און ר׳ מֹשֶׁה הָאט גֶענוּמֶען פְּלַאנֶען ווִי אַזוֹי עֶר וֶועט צוּשְׁטֶעלְן דִי סְעוּדָה.

אִין דֶער גְרוֹיסֶער סוּכָּה פוּן ר׳ מֹשֶׁה אוֹיף רְחוֹב שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא הָאבְן זִיךְ חוֹל הַמוֹעֵד סֻכּוֹת חַ״י תִּשְׁרֵי צַאמְגֶענוּמֶען אַלֶע בְּרֶסְלֶב׳עחֲסִידִים, גֶעקוּמֶען פְּרַאוֶוען מִיט פְרֵייד דִי יָארְצַייט פוּן הֵיילִיגְן רֶבִּי׳ן, ר׳ מֹשֶׁה פְלֶעגְט זִיךְ דְרַייעֶן צְווִישְׁן דִי גֶעסְט מִיט זַיינֶע

דְרַיי זִין אוּן אַרַיינְגֶעבְּרֶענְגְט עֶסְן אוּן טְרִינְקֶען אוּן וָואס נָאר עֶס הָאט גֶעפֶעלְט, עֶר פְלֶעגְט רוּפְן זַיינֶע זִין מִיט זַייעֶרֶע רוּסִישֶׁע נֶעמֶען אַבְּרַאשַׁא (אַבְרָהָם) נַאשְׁקֶע, (נַחְמָן) מָאטְקֶע... (מָרְדְכַי) וַוייזְט אוֹיס נָאךְ פוּן גֶעוואוֹינְהַייט פוּן דִי יָארְן אִין רוּסְלַאנְד.. עֶלְטֶערֶע אִידְן וָואס גֶעדֶענְקֶען נָאךְ דִי שֵׁיינֶע סְעוּדוֹת דֶערְצֵיילְן אַז כָאטְשׁ אִין יֶענֶע צַייט אִיז גֶעוֶוען אַ מֵיינוּנְגְס-פַארְשִׁידְנְהַייט צְווִישְׁן דִי אַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם אוּן דִי אַנְשֵׁי צְפַת וֶועגְן גֶעווִיסֶע הַשְׁקָפוֹת דָאךְ זֶענֶען אַלֶע אִינְאֵיינֶעם גֶעקוּמֶען פְרַאוֶוען דִי יָארְצַייט סְעוּדָה אִין דֶער סוּכָּה פוּן ר׳ מֹשֶׁה יְרוּסְלַבְסְקִי אוֹיף דִי צְפַת׳עֶר חֲסִידִים אוּן אוֹיף יְרוּשַׁלַיְמֶע׳ר חֲסִידִים כְּאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד, זִיךְ גֶעפְרֵייט אוּן מְחַזֵק גֶעוֶוען מִיט הֵיילִיגְן רֶבִּי'ן מִיט לִיבְּשַׁאפְט אוּן פְרַיינְדְשַׁאפְט, מֶען הָאט גֶעקֶענְט מַמָשׁ שְׁפִּירְן דֶעם וּפְרוֹשׂ עָלֵינוּ סֻכַּת רַחֲמִים וְחַיִים וְשָׁלוֹם....

מִיט דֶער צַייט הָאט ר׳ מֹשֶׁה אָוֶועקְגֶעשְׁטֶעלְט זַיין פַּרְנָסָה, עֶר הָאט גֶעעֶפְנְט אַ גֶעשֶׁעפְט אוּן גֶעהַאנְדְלְט מִיט הָאלְץ אוּן הָאט זֵייעֶר שֵׁיין פַארְדִינְט, פוּן זַיין פַארְדִינְסְט פְלֶעגְט עֶר גֶעבְּן צְדָקָה אוֹיף זֵייעֶר א וואוּנְדֶערְלִיכֶן אִינְטֶערֶעסַאנְטְן וֶועג. עֶר פְלֶעגְט פַארְבָּארְגְן גְרוֹיסֶע סְכוּמִים גֶעלְט פַאר מֶענְטְשְׁן אוּן מְוַותֵּר זַיין אוֹיף אַ חֵלֶק אוּן עֶס אִיז גֶעוֶוען גַאנְץ אַן אָפְטֶע עֶרְשַׁיינוּנְג וֶוען עֶר הָאט אוֹיךְ מְוַותֵּר גֶעוֶוען אוֹיף דֶער גַאנְצֶער סְכוּם... דִי אֵיינִיקְלֶעךְ פוּן ר׳ מֹשֶׁה דֶערְצֵיילְן אַז פַארְן בּוֹיעֶן דִי שׁוּל אִין מֵאָה שְׁעָרִים הָאט ר׳ מֹשֶׁה פַארְבָּארְגְט פַאר ר׳ אֵלִיָהוּ חַיִים רוֹזִין ז״ל צֶען טוֹיזְנְט לִירוֹת צוּ קֶענֶען אָפְּקוֹיפְן דֶער שֶׁטַח צוּ בּוֹיעֶן דִי שׁוּל, ר׳ אֵלִיָהוּ חַיִים הָאט פְּרָאבִּירְט צוּ אוֹיסְקְרַאצְן פוּן אַלֶע זַייטְן בִּיז עֶר הָאט צַאמְגֶעשְׁטֶעלְט טוֹיזְנְט לִירוֹת צוּ אָפְּגֶעבְּן פַאר ר׳ מֹשֶׁה, דִי אִיבְּרִיגֶע הָאט ר׳ מֹשֶׁה מְוַותֵּר גֶעוֶוען, עֶר אִיז גֶעוֶוען זֵייעֶר פְרֵיילִיךְ אַז עֶס בּוֹיעֶט זִיךְ אַ שֵׁיינֶע שׁוּל אוֹיפְן רֶבִּינ׳ס נָאמֶען.

נָאךְ אַן עֶנְלִיכֶע מַעֲשֶׂה דֶערְצֵיילְט מֶען אַז יָארְן שְׁפֶּעטֶער בַּיי דֶער לְוָיָה פוּן ר׳ מֹשֶׁה הָאט מֶען גֶעזֶען דֶער תּוֹלְדוֹת אַהֲרֹן רֶבִּי הָרַב הַצַדִיק ר׳ אַבְרָהָם יִצְחָק קָאהן זַ״ל אִיז גֶעקוּמֶען בַּאגְלֵייטְן ר׳ מֹשֶׁה צוּ זַיין לֶעצְטְן וֶועג אוּן עֶר בַּאוויינְט אִים מִיט טְרֶערְן. עֶטְלִיכֶע יוּנְגֶעלַייט וָואס הָאבְּן דָאס בַּאמֶערְקְט הָאבְּן זִיךְ פַארְוואוּנְדֶערְט, דֶער תּוֹלְדוֹת אַהֲרֹן רֶבִּי פְלֶעגְט נִישְׁט גֵיין אָפְט צוּ קַיין לְוָיוֹת...

נָאךְ דִי לְוָיָה זֶענֶען זֵיי צוּגֶעגַאנְגֶען אוּן גֶעפְרֶעגְט וָואס אִיז עֶפֶּעס דֶער אִיד עֶקְסְטֶער וָואס עֶר הָאט זוֹכֶה גֶעוֶוען צוּ אַזַא זַאךְ? הָאט זֵיי דֶער תּוֹלְדוֹת אַהֲרֹן רֶבִּי גֶעעֶנְטְפֶערְט: "אַיי אַזַא אִיד... אִיךְ וֶועל אַייךְ דֶערְצֵיילְן אַ מַעֲשֶׂה:

פַאר עֶטְלִיכֶע יָאר זֶענֶען מַיינֶע מוֹסְדוֹת גֶעשְׁטַאנֶען אִין אַ שְׁוֶוערְן צוּשְׁטַאנְד, דִי קְהִלָּה אִיז גְרוֹיס גֶעוָוארְן אוּן גֶעלְט אִיז נִישְׁט גֶעוֶוען, דִי חוֹבוֹת זֶענֶען גֶעשְׁטִיגְן גְרֶעסֶער אוּן הֶעכֶער אוּן אִיךְ הָאבּ נִישְׁט גֶעוואוּסְט וואוּ זִיךְ צוּ קֶערְן, בִּיז אֵיינֶער הָאט מִיר דֶערְצֵיילְט אַז עֶס גֶעפִינְט זִיךְ אַ אִיד אַ בְּרֶסְלֶבֶ׳ער חָסִיד מִיטְן נָאמֶען ר׳ מֹשֶׁה יְרוּסְלַבְסְקִי וָואס עֶר פַארְבָּארְגְט פַאר מֶענְטְשְׁן גְרוֹיסֶע סְכוּמִים גֶעלְט, הָאבּ אִיךְ בַּאשְׁלָאסְן בֶּעטְן בַּיי אִים אַ גְרוֹיסֶע הַלְוָאָה אוֹיף אַ לֶענְגֶערֶע טֶערְמִין, אוּן מִיט דִי גֶעלְט אָפְּגֶעבְּן אַלֶע חוֹבוֹת, אַזוֹי אַז לִיבֶּערְשְׁט זָאל דִי מוֹסְדוֹת קוּמֶען גֶעלְט נָאר פַאר אֵיין מֶענְטְשׁ, אַזוֹי אוֹיךְ אַז אִיךְ וֶועל

הָאבְּן אַבִּיסְל צַייט בִּיז אִיךְ דַארְף אָפְּצָאלְן דֶעם חוֹב וֶועל אִיךְ הָאבְּן דִי רוּאִיגְקֵייט און יִשּׁוּב הַדַּעַת צוּ טְרַאכְטְן ווִי אַזוֹי מֶען קֶען שַׁאפְן נָאךְ גֶעלְט פוּן נְדִיבֵי עַם צוּ אָפְּגֶעבְּן דֶעם גְרוֹיסְן חוֹב פַאר ר׳ מֹשֶׁה. אִיךְ הָאב גֶענוּמֶען אִין בַּאטְרַאכְט אַז ס׳אִיז גַאנְץ מֶעגְלִיךְ ווִיבַּאלְד ר׳ מֹשֶׁה אִיז אַ בְּרֶסְלֶבֶ׳ער, עֶר גֶעהֶערְט צוּ אַן אַנְדֶערֶע קְהִלָּה וֶועט עֶר מִיר נִישְׁט וֶועלְן בָּארְגְן אַזַא גְרוֹיסֶע סְכוּם גֶעלְט, אָבֶּער וָואס זָאל אִיךְ אַייךְ זָאגְן, עֶר הָאט מִיר גְלַייךְ גֶעהָאלְפְן!

וֶוען אִיךְ בִּין אַרָאפְּגֶעקוּמֶען צוּ ר׳ מֹשֶׁה און אִים גֶעבֶּעטְן דִי גְרוֹיסֶע סוּמֶע גֶעלְט, הָאט עֶר מִיר גֶעפְרֶעגְט: ״תּוֹלְדוֹת אַהֲרֹן רֶבִּי וֶוער וֶועט זַיין עָרֵב פַאר אַייךְ אוֹיב אִיר וֶועט נִישְׁט הָאבְּן צוּ אָפְּצָאלְן דֶער חוֹב?״ הָאב אִיךְ אִים גֶעעֶנְטְפֶערְט: ״קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָרֵב בַּעֲדִי.... דֶער בַּאשֶׁעפֶער וֶועט זַיין מַיין עָרֵב...״ נוּ אוֹיף אַזַא עָרֵב הָאט ר׳ מֹשֶׁה צוּפְרִידְנֶערְהֵייט גְלַייךְ מַסְכִּים גֶעוֶוען און הָאט מִיר גֶעבָּארְגְט דָאס גֶעלְט.

עס אִיז גֶעקוּמֶען דֶער טֶערְמִין צוּ אָפְּצָאלְן פַאר ר׳ מֹשֶׁה דִי גְרוֹיסֶע סוּמֶע גֶעלְט, וויפִיל אִיךְ הָאב נָאר פְּרָאבִּירְט דָאס צַאמְצוּשְׁטֶעלְן אִיז נִישְׁט גֶעלוּנְגֶען צוּ פַארְשַׁאפְן דָאס גֶעלְט. פַארְצְווייפְלְט בִּין אִיךְ ווידֶער אַריין צוּ ר׳ מֹשֶׁה און אִים גֶעבֶּעטְן אוֹיב עֶר קֶען פַארלֶענְגֶערְן דִי צַייט ווייל אִיךְ הָאב נָאכְנִישְׁט אָפְּצוּגֶעבְּן, צוּ מַיין גְרוֹיס פְרֵייד הָאט ר׳ מֹשֶׁה בַּאלְד מַסְכִּים גֶעוֶוען, אַזוֹי אִיז גֶעוֶוען נָאךְ אַ שְׁטִיקְל צַייט צוּ פְּרָאבִּירְן צַאמְשְׁטֶעלְן דִי חוֹב. נָאךְ אַ לֶענְגֶערֶע צַייט-אָפְּשְׁנִיט אִיז מִיטְן אוֹיבֶּערְשְׁטְנְס גְרֵייט גֶעוֶוען דָאס גַאנְצֶע סְכוּם צוּ אָפְּגֶעבְּן פַאר ר׳ מֹשֶׁה, מִיט פְרֵייד בִּין אִיךְ אַרִיבֶּערְגֶעגַאנְגֶען צוּ אִים און גֶעוָואלְט אִים אִיבֶּערְגֶעבְּן דָאס גֶעלְט, אָבֶּער אַזוֹי ווִי אִיךְ שְׁטֵיי בַּיים שְׁוֶועל פוּן זַיין טִיר שְׁרַייט ר׳ מֹשֶׁה אַרוֹיס צוּ מִיר: ״תּוֹלְדוֹת אַהֲרֹן רֶבִּי, סְ׳אִיז אַלֶעס אִין אָרְדֶענוּנְג... אִיר דַארְפְט מִיר שׁוֹין נִישְׁט אָפְּגֶעבְּן דִי הַלְוָאָה, וַוייל דֶער עָרֵב הָאט שׁוֹין אַלֶעס אָפְּגֶעצָאלְט פַאר אַייךְ...״

פְרֶעג אִיךְ אַייךְ, פִירְט אוֹיס דֶער תּוֹלְדוֹת אַהֲרֹן רֶבִּי מִיט טְרֶערְן אִין דִי אוֹיגְן, אַזַא אִיד, מִיט אַזַא אֱמוּנָה, אַזַא תְּמִימוּת... אַ אָדָם כָּשֵׁר ווִי אִים זָאל אִיךְ נִישְׁט קוּמֶען בַּאגְלֵייטְן?

ר׳ מֹשֶׁה הָאט אִין יֶענֶע צַייט אַסַאךְ פְּרָאבִּירְט שְׁתַּדְלֶ׳ען צוּ בַּאקוּמֶען אַן אַיינְטְרִיט עֶרְלוֹיבֶּענִיש צוּ אַריינְפָארְן אִין רוּסְלַאנְד צוּ קֶענֶען פָארְן קַיין אוּמַאן צוּם רֶבִּ׳ין אוֹיף רֹאשׁ הַשָּׁנָה. עֶר הָאט פַאר דֶעם צְווֶעק גֶעשִׁיקְט בְּרִיוו צוּ וֶועמֶען מֶען הָאט נָאר גֶעקֶענְט, עֶטְלִיכֶע מָאל אִיז עֶר גֶעפָארְן רוּסִישְׁן קָאנְסוּל בֶּעטְן הִילְף צוּ בַּאקוּמֶען אַ לֶעגַאלֶע עֶרְלוֹיבֶּענִיש צוּ קֶענֶען פָארְן אוֹיף רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אָבֶּער לֵיידֶער אִיז אַרִיבֶּער אַן אַ שִׁיעוּר מְנִיעוֹת פוּן אַלֶע זַייטְן. י״ט סִיוָן תשי״ט הָאט ר׳ מֹשֶׁה אָפְּגֶעגֶעבְּן זַיין נְשָׁמָה צוּרִיק, און מִיר גְלֵייבְּן אַז זַיינֶע טְרֶערְן און תְּפִלּוֹת, זַיינֶע אֶמֶתֶ׳ע לוֹיטֶערֶע רְצוֹנוֹת און בֶּענְקְשַׁאפְט צוּ פָאלְגְן דֶעם רֶבִּ׳ין אַז יֶעדֶער זָאל זַיין בַּיי אִים אוֹיף רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָאט אוֹיפְגֶעבְּרָאכְן אַלֶע גְרוֹיסֶע מוֹיעֶרְן און דִי בְּרֶסְלֶבֶ׳ער חֲסִידִים קֶענֶען ווידֶער קוּמֶען צוּם גְרוֹיסְן קִבּוּץ רֹאשׁ הַשָּׁנָה בַּיים הֵיילִיגְן רֶבִּ׳ין אִין אוּמַאן.

ענדע

ס'איז געווען פרייליך, ס'איז געווען א מצב!

אויפְצוּפִירְן אָן קֵיין דֶרֶךְ אֶרֶץ און טוּן וָואס מְ'ווִיל...

אֲפִילוּ אוֹיבּ עֶס זֶעט אוֹיס וִוי אַ מֶענְטְשׁ אִיז פוּל מִיט פְרֵייד, לֶערְנְט אוּנְז דֶער רֶבִּי אַז עֶס עֶקְזִיסְטִירְט אַ "פַאלְשֶׁע שִׂמְחָה". אֱמֶתְ'ע שִׂמְחָה אִיז נָאר דָאס וָואס בְּרֶענְגְט אַ מֶענְטְשׁ נֶענְטֶער צוּם בַּאשֶׁעפֶער און צוּ עוֹסֵק זַיין אִין נִצְחִיוּתְ'דִיגֶע זַאכְן.

דֶער רֶבִּי הָאט אוּנְז שְׁטַארְק גֶעוָוארְנְט נִישְׁט צוּ

המשך פון די לעצטע זייט

טְרִינְקֶען קֵיין מַשְׁקֶה אַ גַאנְץ יָאר, אוֹיסֶער פּוּרִים. מְ'דֶערְצֵיילְט אַז אַמָאל הָאט רֶבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער גֶעטְרוּנְקֶען מַשְׁקֶה און זִיךְ גֶעוָואנְדְן צוּ זַיין רֶבִּי'ן, רֶבִּי נָתָן, מִיט גְרוֹיס לִיבְּשַׁאפְט און אִים בַּאשָׁאטְן מִיט שְׁבָחִים. הָאט אִים רֶבִּי נָתָן גֶעעֶנְטְפֶערְט: "יָא, יָא, עֶס וָואלְט גֶעוֶוען זֵייעֶר שֵׁיין, וֶוען דוּ וָואלְסְט עֶס נִישְׁט גֶעזָאגְט פוּן אַן אָנְגֶעטְרוּנְקֶענֶע מוֹיל..."

סִיפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מִשָּׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת

אַ [אַנְדֶערֶע] טֵייל הָאבְּן גֶעזָאגְט: "אַז דֶער 'עִיקָר תַּכְלִית' אִיז, דֶער 'דִיבּוּר'"! וָוארְן דֶער 'חִילּוּק' פוּן אַ 'מֶענְטְשׁ' בִּיז אַ 'בְּהֵמָה', אִיז זִיךְ נָאר דֶער 'דִיבּוּר'!

און אַז [וִויבַּאלְד] 'דָאס' אִיז דֶער 'עִיקָר' [מִיט וָואס אַ 'מֶענְטְשׁ' אִיז גְרֶעסֶער פוּן אַ 'בְּהֵמָה'! אִיבֶּערְדֶעם [צוּלִיבּ דֶעם] אִיז דָאס דֶער 'עִיקָר תַּכְלִית' (דְהַיְינוּ: דֶער 'דִיבּוּר')!

[צוּלִיבּ דֶעם] הָאבְּן זֵיי זִיךְ גֶעזוּכְט אַ 'דַבְּרָן' (דְהַיְינוּ: אַ 'רֶעדֶער') – וָואס עֶר זָאל זַיין אַ 'בַּעַל-לָשׁוֹן', וָואס עֶר זָאל קֶענֶען כַּמָה 'לְשׁוֹנוֹת' [אַסאךְ שְׁפְּרַאכְן] – און עֶר זָאל אַסַאךְ רֶעדְן

תָּמִיד! – וָוארְן אַזוֹי אַ [אַזַא] מֶענְטְשׁ, עֶר אִיז בַּיים 'תַּכְלִית'!

זֶענֶען זֵיי גֶעגַאנְגֶען – און הָאבְּן גֶעפוּנֶען אַ 'מְשׁוּגָע'נֶעם פְרַאנְצוֹיז' – וָואס עֶר אִיז גֶעגַאנְגֶען, און הָאט צוּ זִיךְ אַלֵיין גֶערֶעדְט! הָאבְּן זֵיי אִים גֶעפְרֶעגְט: "צוּ עֶר קֶען 'לְשׁוֹנוֹת'"?! הָאט עֶר גֶעוואוּסְט 'כַּמָה לְשׁוֹנוֹת'.

און אַזוֹי אַ [אַזַא] מֶענְטְשׁ, דֶער הָאט זִיךְ שׁוֹין בְּוַודַאי דֶערְלַאנְגְט דֶעם 'תַּכְלִית' (נָאךְ [לוֹיט] זֵייעֶר 'נַארִישֶׁע פַארְפִירְטֶע [פַארְבְּלָאנְדְזֶעטֶע] דֵיעָה' נָאךְ)! – וָוארְן עֶר אִיז זִיךְ אַ 'בַּעַל-לָשׁוֹן', און עֶר וֵוייסְט 'כַּמָה לְשׁוֹנוֹת', און עֶר רֶעדְט זֵייעֶר

אַסאַךְ! וָוארְן עֶר רֶעדְט זִיךְ, אֲפִילוּ צוּ זִיךְ אַלֵיין!

אִיבֶּערְדֶעם אִיז עֶר זֵיי וואוֹיל־גֶעפֶעלְן – אוּן זֵיי הָאבְּן אִים אוֹיפְגֶענוּמֶען פַאר אַ 'מֶלֶךְ'!

אוּן זֵיי הָאבְּן זִיךְ אוֹיסְגֶעקְלִיבְּן אַ 'מְדִינָה', וָואס זִי זָאל דֶערְצוּ קֶערְן – אוּן זֵיי זֶענֶען גֶעגַאנְגֶען, אוּן הָאבְּן זִיךְ דָארְט בַּאזֶעצְט מִיט זֵייעֶר 'מֶלֶךְ'! – אוּן עֶר הָאט זֵיי בְּוַודַאי גֶעפִירְט בְּדֶרֶךְ־הַיָשָׁר!

אַ [אַנְדֶערֶע] טֵייל הָאבְּן גֶעזָאגְט: "אַז דֶער 'עִיקָר תַּכְלִית' אִיז 'שִׂמְחָה'"! וָוארְן אַז [וֶוען] אַ 'קִינְד' וֶוערְט גֶעבּוֹירְן, אִיז מֶען 'פְרֵיילֶעךְ'! – אַז [וֶוען] סְ'אִיז [דָא] אַ 'חֲתוּנָה', אִיז מֶען 'פְרֵיילֶעךְ'! – אַז [וֶוען] מֶען נֶעמְט אָפּ אַ 'מְדִינָה', אִיז מֶען 'פְרֵיילֶעךְ'!

נִמְצָא [קוּמְט אוֹיס]: אִיז זִיךְ דֶער 'עִיקָר תַּכְלִית' פוּן אַלֶעמֶען [אַז דֶער 'עִיקָר תַּכְלִית' פוּן אַלֶעס, אִיז], נָאר 'שִׂמְחָה'!

אִיבֶּערְדֶעם [צוּלִיבּ דֶעם] הָאבְּן זֵיי גֶעזוּכְט אַ מֶענְטְשְׁן, וָואס עֶר זָאל תָּמִיד פְרֵיילֶעךְ זַיין! – וָוארְן 'דֶער' אִיז זִיךְ בַּיים 'תַּכְלִית', אוּן 'דֶער קֶער' [פַּאסְט] צוּ זַיין אַ 'מֶלֶךְ' אוֹיף זֵיי!

זֶענֶען זֵיי גֶעגַאנְגֶען זוּכְן! – הָאבְּן זֵיי גֶעזֶעהְן: סְ'גֶעגַאנְגֶען אַ 'גוֹי' אִין אַ 'מִיאוּס הֶעמְד', אוּן הָאט גֶעטְרָאגְן אַ 'פְלֶעשְׁל בְּרַאנְד־וַויין' [בְּרוֹינְפְן]!

אוּן סְ'זֶענֶען אִים נָאכְגֶעגַאנְגֶען 'כַּמָּה גוֹיִים'! – אוּן דֶער 'גוֹי' אִיז 'זֵייעֶר פְרֵיילֶעךְ' גֶעוֶוען, וָוארְן עֶר אִיז 'זֵייעֶר שִׁיכּוֹר' גֶעוֶוען! הָאבְּן זֵיי גֶעזֶעהְן: "אַז דֶער 'גוֹי' אִיז 'זֵייעֶר פְרֵיילֶעךְ'! אוּן עֶר הָאט קֵיין 'שׁוּם דַאֲגָה' נִישְׁט"!

[צוּלִיבּ דֶעם] אִיז עֶר זֵיי זֵייעֶר וואוֹיל־גֶעפֶעלְן דֶער [דָאזִיגֶער] 'גוֹי'! – וָוארְן עֶר אִיז בַּיים [הָאט דֶערְגְרֵייכְט דֶעם] 'תַּכְלִית'! – וָוארְן דֶער 'תַּכְלִית' אִיז זִיךְ [דָאךְ] נָאר 'שִׂמְחָה'! הָאבְּן זֵיי דֶעם 'גוֹי' אוֹיפְגֶענוּמֶען פַאר אַ 'מֶלֶךְ' אִיבֶּער זֵיי! – אוּן עֶר הָאט זֵיי בְּוַודַאי גֶעפִירְט בְּדֶרֶךְ־הַיָשָׁר!

אוּן זֵיי הָאבְּן זִיךְ אוֹיסְגֶעקְלִיבְּן אַ 'מְדִינָה', וָואס זִי זָאל דֶערְצוּ קֶערְן – דְהַיְינוּ: דָארְט וִוי 'וַויינְ־גֶערְטְנֶער' זֶענֶען! אַז מֶען זָאל מַאכְן 'וַויין'! אוּן פוּן דִי 'קֶערְנְדְלִיךְ' פוּן דִי 'וַויין־טְרוֹיבְּן', זָאל מֶען מַאכְן 'בְּרַאנְד־וַויין' [בְּרוֹינְפְן]! – אוּן סְ'זָאל גָארְנִישְׁט גֵיין לְאִיבּוּד, קֵיין שׁוּם זַאךְ פוּן דִי 'וַויין־טְרוֹיבְּן'!

וָוארְן דָאס אִיז אִיז זִיךְ [דָאךְ] בַּיי זֵיי, דֶער 'עִיקָר תַּכְלִית' גֶעוֶוען, אַז מֶען זָאל 'טְרוּנְקְן', אוּן מְ'זָאל 'שִׁיכֶּערְן', אוּן מְ'זָאל תָּמִיד 'פְרֵיילֶעךְ' זַיין! – כָאטְשֶׁע מְ'וֵויסְט גָארְנִישְׁט מִיט וָואס – וָוארְן זֵיי הָאבְּן גָארְנִישְׁט מִיט 'עֶפֶּעס' 'פְרֵיילֶעךְ' צוּ זַיין!

אִיז אָבֶּער פָּארְט בַּיי זֵיי דָאס, דֶער 'עִיקָר תַּכְלִית' גֶעוֶוען: "אַז מְ'זָאל תָּמִיד 'פְרֵיילֶעךְ' זַיין"!

אוּן זֵיי הָאבְּן זִיךְ אוֹיסְגֶעקְלִיבְּן אַ 'מְדִינָה', וָואס סְ'קֶער דֶערְצוּ, כַּנַ"ל – אוּן זֵיי זֶענֶען גֶעגַאנְגֶען, אוּן הָאבְּן זִיךְ דָארְט בַּאזֶעצְט!

אַ [אַנְדֶערֶע] טֵייל הָאבְּן גֶעזָאגְט: "אַז דֶער 'עִיקָר' [תַּכְלִית] אִיז 'חָכְמָה'"! הָאבְּן זֵיי זִיךְ גֶעזוּכְט אַ 'גְרוֹיסְן חָכָם'! – אוּן זֵיי הָאבְּן אִים גֶעמַאכְט פַאר אַ 'מֶלֶךְ' אִיבֶּער זֵיי!

אוּן זֵיי הָאבְּן זִיךְ גֶעזוּכְט אַ 'מְדִינָה', וָואס זִי

׳קֶער׳ צוּ ׳חָכְמָה׳! – אוּן זֵיי זֶענֶען גֶעגַאנְגֶען, אוּן הָאבְּן זִיךְ דָארְט בַּאזֶעצְט! אַ [אַנְדֶערֶע] טֵייל הָאבְּן גֶעזָאגְט: ״אַז דֶער ׳עִיקָר תַּכְלִית׳ אִיז: אַז מְ׳זָאל זִיךְ פִּילֶעוֶוען אִין ׳עֶסְן׳ אוּן ׳טְרִינְקֶען – מְ׳זָאל ׳גְרֵייסְן׳ דִי ׳אֵבָרִים׳!

אוּן זֵיי הָאבְּן גֶעזוּכְט אַ ׳בַּעַל־אֵבָרִים׳! – דְהַיְינוּ: אַזוֹינֶער [אַזַא אֵיינֶער] וָואס עֶר הָאט ׳גְרוֹיסֶע אֵבָרִים׳, אוּן עֶר פִּילֶעוֶועט זִיךְ צוּ גְרֵייסְן זַיינֶע ׳אֵבָרִים׳ (דְהַיְינוּ: דִי ׳גְלִידֶער׳ פוּן דֶעם ׳גוּף׳)!

וָוארְן, וַוייל [וִויבַּאלְד] עֶר הָאט ׳גְרוֹיסֶע אֵבָרִים׳ – הָאט עֶר זִיךְ ׳מֶער חֵלֶק׳ אִין דֶער וֶועלְט! – וָוארְן עֶר פַארְנֶעמְט מֶער ׳אָרְט׳ [פְּלַאץ] אִין דֶער וֶועלְט – אוּן דֶער מֶענְטְשׁ, אִיז [מֶער] נֶענְטֶער צוּם ׳תַּכְלִית׳! – וָוארְן דֶער ׳תַּכְלִית׳ אִיז זִיךְ [דָאךְ], אַז מְ׳זָאל גְרֵייסְן דִי ׳אֵבָרִים׳!

אִיבֶּערְדֶעם, אַזוֹי אַ [אַזַא] מֶענְטְשׁ קֶער [פַּאסְט] צוּ זַיין אַ ׳מֶלֶךְ׳! זֶענֶען זֵיי גֶעגַאנְגֶען – אוּן הָאבְּן גֶעפוּנֶען אַ ׳לַאנְגֶען [לַאנְגֶער הוֹיכֶער מֶענְטְשׁ, וָואס מְ׳רוּפְט:] וֵויינְגֶער׳ [׳וֵויינְגֶער׳ אִיז אַ לַאנְד נֶעבְּן ׳אוּנְגַארְן׳, וָואס דִי מֶענְטְשְׁן דָארְט זֶענֶען הוֹיךְ, מִיט וֵוייניג שֵׂכֶל (ר׳ לֵוִי יִצְחָק בֶּענְדֶער זַ״ל)]!

אִיז עֶר זֵיי גֶעפֶעלְן! – וָוארְן עֶר אִיז זִיךְ אַ ׳בַּעַל־אֵבָרִים׳, אוּן עֶר אִיז בַּיים ׳תַּכְלִית׳! הָאבְּן זֵיי אִים אוֹיפְגֶענוּמֶען פַאר אַ ׳מֶלֶךְ׳!

אוּן זֵיי הָאבְּן זִיךְ גֶעזוּכְט אַ ׳מְדִינָה׳, וָואס זִי זָאל קֶערְן דֶערְצוּ – אוּן זֵיי זֶענֶען גֶעגַאנְגֶען, אוּן הָאבְּן זִיךְ דָארְט בַּאזֶעצְט! אוּן סְ׳גֶעוֶוען אַ אַנְדֶערֶע ׳כִּיתָּה׳, וָואס זֵיי הָאבְּן גֶעזָאגְט: ״אַז דִי ׳אַלֶע זַאכְן׳, זֶענֶען ׳אַלֶע׳ גָאר קַיין ׳תַּכְלִית׳ נִישְׁט!

נָאר דֶער ׳רֶעכְטֶער [רִיכְטִיגֶער] תַּכְלִית׳ אִיז: אַז מְ׳זָאל נָאר עוֹסֵק זַיין אִין ׳תְּפִילָּה׳ צוּ ׳הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ׳! – אוּן מְ׳זָאל זַיין אַ ׳עָנָיו׳, אוּן אַ ׳שְׁפַל־בֶּרֶךְ׳ (כְּלוֹמַר: מְ׳זָאל פוּן זִיךְ גָארְנִישְׁט הַאלְטְן) וְכוּ׳״! אוּן זֵיי הָאבְּן זִיךְ גֶעזוּכְט אַ ׳בַּעַל־תְּפִילָּה׳! אוּן זֵיי הָאבְּן אִים גֶעמַאכְט פַאר אַ ׳מֶלֶךְ׳ אִיבֶּער זֵיי!

(דָאס פַארְשְׁטֵייט מֶען שׁוֹין אַלֵיין: אַז דִי ׳אַלֶע כִּיתּוֹת׳ הַנַ״ל. הָאבְּן זִיךְ אַלֶע טוֹעֶה גֶעוֶוען, אוּן זֶענֶען אַלֶע פַארְפִירְט גֶעוָוארְן, אִין ׳גְרוֹיסֶע נַארִישְׁקַייט׳! – אִיטְלֶעכֶע כִּיתָּה, אִין אִיר ׳נַארִישְׁקַייט׳! – דוּרְךְ זֵייעֶרֶע ׳נַארִישֶׁע סְבָרוֹת׳, אוּן ׳נַארִישֶׁע גֶעדְרַאנְגֶען׳! –

נָאר דִי ׳אוּנְטֶערְשְׁטֶע [לֶעצְטֶע] כִּיתָּה׳, ׳דִי׳ הָאבְּן צוּגֶעטְרָאפְן דֶעם ׳רֶעכְטְן [רִיכְטִיגְן] אֱמֶת׳! – אַז ווָאוּיל אִיז זֵיי!) [זֶעה ׳לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת׳, הִלְכוֹת תְּפִלָּה ד – וְוִיאַזוֹי רַבִּי נָתָן זַ״ל צוּנֶעמְט דָארְט יֶעדֶע כִּיתָּה].

דָאס הָאט אַלְץ דֶערְצֵיילְט, אֵיינֶער פוּן דִי ׳גִבּוֹרִים׳ – פַאר דֶעם ׳בַּעַל־תְּפִילָּה׳!

אוּן עֶר הָאט אִים וַוייטֶער דֶערְצֵיילְט: ״אַז ׳זֵיי׳ (דְהַיְינוּ: דִי [דָאזִיגֶע] ׳גִבּוֹרִים׳ וָואס זֵיי זֶענֶען גֶעגַאנְגֶען מִיט דֶעם ׳גִבּוֹר׳, כַּנַ״ל – זֵיי זֶענֶען פוּן דֶער ׳כִּיתָּה׳ פוּן דִי ׳בַּעֲלֵי־אֵבָרִים׳

(דְהַיְינוּ: דִי ׳כִּיתָּה׳ וָואס זֵיי הָאבְּן גֶעזָאגְט: ״אַז דֶער ׳עִיקָר תַּכְלִית׳ אִיז נָאר, אַז מְ׳זָאל זִיךְ ׳פִּילֶעוֶוען׳ צוּ גְרֵייסְן דִי אֵבָרִים״)! – וָואס זֵיי הָאבְּן זִיךְ אוֹיפְגֶענוּמֶען [אוֹיף זֵיי] פַאר אַ מֶלֶךְ׳, אַ ׳בַּעַל־אֵבָרִים׳, כַּנַ״ל״ (דְהַיְינוּ: אַ ׳גְרוֹיסְן מֶענְטְשְׁן׳, כַּנַ״ל)!

נאמ: ____________

לאמיר זיך פארהערן

די צוועלעוועטע מעשה - דער בעל תפילה (10)

א. ווען האבן געגומען די פינעפטע כתה פאר א קעניג?
- ❑ איינער וואס קען הויך רעדן
- ❑ איינער וואס קען הויך שרייען מיט א שטיל קול
- ❑ א משוגענעם פראנצויז וואס רעדט צו זיך

ב. ווען האבן גענומען פאר א קעניג די כתה וואס ביי זיי איז די תכלית שמחה?
- ❑ א גוי א שיכור
- ❑ א מענטש וואס פלעגט משמח זיין אלמנות און יתומים
- ❑ א מענטש וואס פלעגט לאכן א גאנצן טאג

ג. מיט וואס האבן זיי זיך געפריידט?
- ❑ אז זיי האבן געטראפן א פאסיגן קעניג
- ❑ מיט אמונה און נקודות טובות
- ❑ זיי האבן גאר נישט מיט וואס זיך צו פרייען

ד. ווען האבן גענומען פאר א קעניג די כתה וואס ביי זיי איז די תכלית חכמה?
- ❑ א זוהן פון א חכם
- ❑ א תלמיד חכם
- ❑ א גרויסן חכם

ה. פארוואס האט די אכטע כתה געהאלטן אז דער תכלית איז גרויסן די איברים?
- ❑ ווייל ער האט מער חלק אין דער וועלט
- ❑ ווייל ער האט מער כבוד
- ❑ ביידע תשובות זענען ריכטיג

ו. וואס האט געזאגט די ניינטע כתה אז דער תכלית איז?
- ❑ נאר צו עוסק זיין אין תפלה צו השי"ת
- ❑ צו זיין א עניו און שפל ברך
- ❑ ביידע תשובות זענען ריכטיג

ז. ווען האבן זיי קודם געטראפן פאר א קעניג?
- ❑ זיי האבן נישט געטראפן
- ❑ אונזער בעל תפלה
- ❑ עפעס א בעל תפלה

ח. וועלכע פון די אלע כתות האבן געטראפן די אמת?
- ❑ אלע כתות האבן זיך טועה געווען
- ❑ נאר די כתות פון שמחה און תפילה
- ❑ נאר די כתה פון תפילה

ט. פון וועלכע כתה זענען געווען די מענטשן פון גבור?
- ❑ פון די כתה וואס האבן געזאגט אז דער עיקר איז רציחה
- ❑ פון די כתה וואס האבן געזאגט אז דער עיקר איז צו גרויסן די איברים
- ❑ ביידע תשובות זענען ריכטיג

י. האסטו געלערנט די מעשה פון די וואך?
- ❑ איינמאל
- ❑ צוויימאל
- ❑ איך האב געוואלט

טיפער געטראכט

אוּן זֵיי הָאבִּין זִיךְ גִּיזוּכְט אַ מְדִינָה וָואס זֵי זָאל גוֹרֵם זַיין צוּ... **ביי וועלכע כת שטייט נישט אז זיי האבן געזוכט א לאנד וואס זי זאל קערן דערצו ?**

אוּן זֵיי הָאבִּין זִיךְ גִּיזוּכְט אַ מְדִינָה וָואס זֵי זָאל גוֹרֵם זַיין צוּ... **ביי וועלכע כת איז דער רבי מפרט די לאנד וואו זיי האבן זיך באזעצט ?**

תשובות אויף די מעשה פון דער בעל תפילה (9)

אוּן זֵיי הָאבִּין זִיךְ גִּיזוּכְט אַ מְדִינָה וָואס זֵי זָאל גוֹרֵם זַיין צוּ... ביי וועלכע כת איז דער רבי מפרט די לאנד וואס זיי האבן זיך באזעצט ? **די כת פון רציחה**

באציין אויף יעדע איינע פון די פיר לשונות, אויף וועלכע כת האט עס דער רבי געשריבן

אוּן זֵיי הָאבִּין זִיךְ אוֹיסְגִיקְלִיבְּן אַ מְדִינָה וָואס זֵי זָאל קֶערִין דֶערְצוּ - **ער עסט נאר איידעלע זאכן.**
אוּן זֵיי הָאבִּין זִיךְ גִּיזוּכְט אַ מְדִינָה וָואס סֶע זָאל דֶערְצוּ קֶערִין - **די וועלט זאל זיין באזעצט מיט מענטשן**
אוּן זֵיי הָאבִּין זִיךְ גִּיזוּכְט אַ מְדִינָה וָואס זֵי זָאל גוֹרֵם זַיין צוּ... - **רציחה**
הָאבִּין דִי כִּיתָה גִּיזוּכְט אַ מְדִינָה וָואס זֵי אִיז גוֹרֵם אוּן מְסוּגָל צוּ... - **כבוד**

דער געווינער אויף 'בעל תפלה' 9 איז הב' נחמן שמעון בעק, בית שמש

צו ענטפערן די בחינות, רופט

646-585-3040   02-5-3333-72

ס'איז געווען פריילעך, ס'איז געווען א מצב!

דֶער רֶבִּי דֶערְצֵיילְט אוּנְז וֶועגְן דִי מָאדֶרְנֶע גְרוּפֶּעס וֶועלְכֶע זֶענֶען פַארְפָארְן פוּן דֶעם רִיכְטִיגְן וֶועג. זֵיי הָאבְּן זִיךְ אַיינְגֶערֶעדְט אַלֶע סָארְטְן גֶעדַאנְקֶען אוּן גֶעמַאכְט נַארִישֶׁע חֶשְׁבּוֹנוֹת, וָואס הָאט זֵיי גֶעפִירְט צוּ אַ לֵיידִיגֶע אוּן פּוּסְטֶע לֶעבְּן, וַוייט פוּנֶעם אֱמֶת.

צְווִישְׁן זֵיי אִיז גֶעוֶוען אַ כַּת וֶועלְכֶע הָאבְּן גֶע'טַעֲנָה'ט אַז דֶער עִיקָר תַּכְלִית פוּן דֶעם מֶענְטְשׁ אִיז שִׂמְחָה, וַוייל וֶוען אַ קִינְד וֶוערְט גֶעבּוֹירְן פְרֵיידְט מֶען זִיךְ, בַּיי אַ חֲתוּנָה פְרֵיידְט מֶען זִיךְ, אוּן וֶוען מְ'נֶעמְט אַיין אַ מְדִינָה פְרֵיידְט מֶען זִיךְ אוֹיךְ.

זֶענֶען זֵיי גֶעגַאנְגֶען אוּן גֶעטְרָאפְן אַן אָפְּגֶערִיסֶענֶעם גוֹי, אָנְגֶעטוֹן מִיט צוּרִיסֶענֶע שְׁמַאטֶעס, הַאלְטְנְדִיג אַ פְלַאשׁ מַשְׁקֶה אִין דִי הַאנְט. עֶטְלִיכֶע גוֹיִם זֶענֶען אִים נָאכְגֶעגַאנְגֶען אוּן עֶר אִיז גֶעוֶוען גָאר פְרֵיילִיךְ. פַארְוָואס? וַוייל עֶר אִיז גֶעוֶוען שִׁיכּוֹר!

יֶענֶעם אָוֶונְט וֶועט אֱלִיעֶזֶר קֵיינְמָאל נִישְׁט פַארְגֶעסְן. נָאכְ'ן סֵדֶר הַלִּימּוּד אִיז עֶר גֶעגַאנְגֶען אַהֵיים, אוּן אוֹיפְן וֶועג הָאט עֶר בַּאגֶעגְנְט זַיין חָבֵר דָּוִד. "דוּ וֶועסְט נִישְׁט גְלֵייבְּן וִוי פְרֵיילִיךְ סְ'אִיז הַיינְט גֶעוֶוען בַּיי דִי חֶבְרָה. דוּ קֶענְסְט זִיךְ נִישְׁט פָארְשְׁטֶעלְן... סְ'אִיז גֶעוֶוען אַ מַצָּב! סְ'אִיז גֶעוֶוען פַיין, מְ'הָאט גֶעהוּלְיֶעט, סְ'אִיז גֶעוֶוען אַזוֹי פְרֵיילִיךְ!"

"וָואס אִיז גֶעשֶׁען, אֱלִיעֶזֶר? וָואס אִיז פָארְגֶעקוּמֶען? דוּ מַאכְסְט מִיךְ נֵייגֶערִיג!" הָאט דָּוִד גֶעפְרֶעגְט מִיט גְרוֹיסֶע אוֹיגְן. "הֶער אוֹיס, דֶער מַשְׁגִּיחַ אִיז נִישְׁט גֶעקוּמֶען, הָאבְּן מִיר גֶעטוֹן וָואס מִיר הָאבְּן גֶעוָואלְט. עֶטְלִיכֶע אִינְגֶלֶעךְ הָאבְּן גֶעלֶערְנְט אַנְדֶערֶע זַאכְן, אָבֶּער רוֹב הָאבְּן זִיךְ גֶעשְׁפִּילְט מִיט וַואסֶער אוּן זִיךְ גֶעשְׁפְּרִיצְט אֵיינֶער אוֹיפְ'ן צְווֵייטְן. צְווֵיי קִינְדֶער זֶענֶען אֲפִילוּ אַרוֹיפְגֶעקְרָאכְן אוֹיף דִי טִישְׁן. נָאכְדֶעם הָאבְּן מִיר גֶעמַאכְט

וַואסֶער-בַּאלָאנֶען פוּן אַיינְגֶעווִייקְטֶע טִישׁוּס אוּן זִיךְ בַּאוָוארְפְן דֶערְמִיט. בְּקִיצוּר, דָּוִד, סְ'אִיז גֶעוֶוען פְרֵיילִיךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב..."

בֶּן-צִיּוֹן, זֶעעֶנְדִיג דֶעם גַאנְצְן מַצָּב אִין דִי חֶבְרָה אָן דֶעם מַשְׁגִּיחַ, הָאט צוּרִיקְגֶעלֵייגְט זַיינֶע זַאכְן אִין זַיין טַאשׁ אוּן אִיז גֶעגַאנְגֶען דַאוֶונֶען מַעֲרִיב. הַיינְט הָאט עֶר גֶעהַאט מֶער צַייט ווִי גֶעוֶוענְלִיךְ, הָאט עֶר בַּאשְׁלָאסְן צוּ דַאוֶונֶען שְׁטַאט, אִינְזִין הָאבְּנְ'דִיג יֶעדֶעס וָוארְט, אוּן זִיךְ נִישְׁט גֶעיָאגְט. וֶוען עֶר אִיז אָנְגֶעקוּמֶען צוּ דִי ווֶערְטֶער "וְאַהֲבָתְךָ אַל תָּסִיר מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים", הָאט עֶר נָאכְאַמָאל גֶעבֶּעטְן דֶעם רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם עֶר זָאל זוֹכֶה זַיין צוּ פַארְשְׁטֵיין דִי תּוֹרָה אוּן שְׁפִּירְן דִי סְפֶּעצִיעֶלֶע אַהֲבָה וָואס דֶער בַּאשֶׁעפֶער הָאט צוּ אִים.

וֶוען עֶר הָאט גֶעעֶנְדִיגְט דַאוֶונֶען, אִיז שׁוֹין קֵיינֶער נִישְׁט גֶעוֶוען אִין בֵּית הַמִּדְרָשׁ. בֶּן-צִיּוֹן הָאט גֶעקוּשְׁט זַיין סִידוּר, אוּן אִיז אַהֵיימְגֶעגַאנְגֶען מִיט דֶרֶךְ אֶרֶץ אוּן מִיט שְׁנֶעלֶע טְרִיט, וֶוען זַיינֶע אוֹיגְן זֶענֶען אַרָאפְּגֶעלָאזְט צוּ דֶער עֶרְד. "אַה, וָואס פַאר אַ שִׂמְחָה! אִיךְ פִיל אַזוֹי גוּט אִין הַארְצְן. וָואס פַאר אַ מַתָּנָה אִיז דָאס צוּ דַאוֶונֶען אַזַא תְּפִלָּה, עֶס זֶעטִיגְט אוּן פִילְט אָן דֶעם מֶענְטְשׁ. הַלְוַואי וָואלְט אִיךְ גֶעקֶענְט פִילְן אַזַא שִׂמְחָה יֶעדְן טָאג."

בֶּן-צִיּוֹן אוּן אֱלִיעֶזֶר רֶעדְן בֵּיידֶע פוּן "שִׂמְחָה", אָבֶּער דֶער חִילוּק צְווִישְׁן זֵיי אִיז צִי דִי שִׂמְחָה אִיז אֱמֶת אָדֶער פַאלְשׁ. בֶּן-צִיּוֹן שְׁפִּירְט זִיךְ דֶערְהוֹיבְן אוּן גֵייט אַרוּם מִיט אַ גֶעפִיל פוּן אַ בֶּן מֶלֶךְ, אָבֶּער אֱלִיעֶזֶר גֵייט אַרוּם מִיט אַ גֶעפִיל פוּן הֶפְקֵירוּת אוּן נַארִישְׁקֵייט. כְּאִילוּ שִׂמְחָה מֵיינְט צוּ טוֹן מְשׁוּגֶע'נֶע אוּן נַארִישֶׁע זַאכְן, זִיךְ

המשך אויף זייט 8